

Теорія і методологія освіти

УДК 373.55.018:37.04(477)

Сутність поняття «авторська школа»: КОНТЕНТ-АНАЛІЗ

Оксана МАРИНОВСЬКА,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту та освітніх інновацій Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Проблема становлення та розвитку авторської школи в Україні є особливо актуальною в умовах модернізації освітньої галузі. Одним із шляхів її наукового розв'язання є уточнення змісту поняття «авторська школа». Зважаючи на те, що вчені по-різному інтерпретують це поняття, є потреба застосувати контент-аналіз як метод наукового дослідження поняттєво-категоріального апарату педагогіки.

Над порушеною проблемою працювало багато вчених, однак найбільший науковий інтерес становлять розвідки В. Загвязінського, В. Заєць, О. Новак, Т. Перехрестової, М. Проц, Т. Цирліної, Ю. Юрчонок, у яких представлено цілісні концепції дослідження авторської школи. Це поняття обрано предметом контент-аналізу, зважаючи на те, що саме в ньому концептуалізується розуміння сутності досліджуваного феномена.

Мета статті – з'ясувати сутність поняття «авторська школа» шляхом контент-аналізу.

Перший етап контент-аналізу – підготовчий

Контент-аналіз як дослідницький інструментарій застосовуємо для поглиблення розуміння поняття «авторська школа», уточнення його змісту. Модифікаційні варіанти методу наукового дослідження розроблено, апробовано, описано в публікаціях [5; 6], тож репрезентуватимемо лише результати дослідження інваріантних ознак поняття. Зауважимо, що шляхом контент-аналізу [7] можна виокремити й індивідуальні та спорадичні ознаки задля розуміння особливостей та специфіки його поліфункціонування.

Таблиця 1

Компонент технології	Технологічна характеристика	Прикладний аспект: з'ясування сутності поняття «авторська школа»
Проблематизація	Виявлення проблеми дослідження	Проблема осмислення феномена авторської школи тісно пов'язана із розумінням сутності поняття «авторська школа», яке вчені тлумачать по-різному
Цілепокладання	Формулювання мети контент-аналізу	З'ясування сутності поняття «авторська школа» задля уточнення його використання у сфері освітньої практики
Концептуалізація	Виокремлення концептуальної гіпотези контент-аналізу	Якщо поняття «авторська школа» досліджували вчені, то доцільно взяти за основу результати їхніх наукових розвідок та продовжити розроблення теми в аспекті зіставлення отриманих результатів із гіпотетичною моделлю поняття, що розкриває власне розуміння сутності досліджуваного феномена
	Укладання вибірки для контент-аналізу	Наукові дослідження, результати яких висвітлено в авторефератах, дисертаціях, монографіях, статтях вітчизняних та зарубіжних фахових видань
	<i>Розроблення логічної моделі предмета контент-аналізу</i>	
	Параметри дослідження:	поняття «авторська школа» у педагогічних дослідженнях;
	Категорії аналізу:	«об'єкт»: загальноосвітній навчальний заклад; «процес»: характеристика змісту діяльності; «результат»: характеристика продукту діяльності
Одиниці аналізу / показники:	Одиниці аналізу / показники:	мовні одиниці (репрезентативність сутності поняття «авторська школа» на основі інваріантних ознак)
	Одиниці рахунку:	кількість мовних одиниць
Технологізація	Розроблення технологічного інструментарію	Матриця конструювання тексту (табл. 2); класифікатор дослідження (табл. 3); протокол дослідження (табл. 4)

Другий етап контент-аналізу – виконавчий Конструювання. Здійснюється конструювання тексту на основі аналізу джерельної бази задля укладання словника найпоширеніших тлумачень поняття «авторська школа». Інформаційну базу

розглядають штучним текстом щодо аналізу досліджуваного феномена.

Укладаємо матрицю конструювання тексту (див. табл. 2).

Таблиця 2

Матриця конструювання тексту

№ з/п	Параметр дослідження	Авторське тлумачення поняття	Автор-розробник Джерельна база (бібліографічний опис джерела)
1	Авторська школа	«Експериментальний освітній заклад, діяльність якого будується на основі провідних психолого-педагогічних (або) організаційно-управлінських концепцій, розроблених окремим автором або авторським колективом»	Б. Бім-Бад Педагогический энциклопедический словарь / Гл. ред. Б. М. Бим-Бад. – М.: Большая рос. энцикл., 2002. – 527 с. – С. 11
2	Авторська школа	«Експериментальний навчально-виховний заклад, діяльність якого заснована на провідній психол.-пед. концепції, розробленій автором або авторським колективом»	Г. Гаудінг Гаудінг Г. Авторська школа / Г. Гаудінг. – Педагогічна енциклопедія [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://slovník.com.ua/?grupa=11&id_sl=265 – Назва з екрана
3	Авторська школа	«Оригінальна загальнопедагогічна, дидактична, методична чи виховна система, опрацьована з урахуванням надбань психології, педагогіки, вікової фізіології та інших наук, вітчизняного й зарубіжного педагогічного досвіду, яка реалізується під керівництвом чи за участю її автора (авторів) принаймні в одному навчально-виховному закладі. <...> А.ш. є одним із типів експериментального майданчика»	С. Гончаренко Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – С. 14
4	Авторська школа	«Новаторський, або інноваційний, загально-освітній навчальний заклад, у якому склалась оригінальна і достатньо ефективна система виховання і навчання, досвід якої може бути використаний іншими освітніми закладами»	В. Загвязінський, А. Закірова, Т. Строкова Педагогический словарь: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / [В. И. Загвязинский, А. Ф. Закирова, Т. А. Строкова и др.]; под ред. В. И. Загвязинского, А. Ф. Закировой. – М.: Академия, 2008. – С. 14
5	Авторські школи	«Навчальні заклади, діяльність яких побудована на основі оригінальних і ефективних (авторських) ідей і технологій. Вони є новою освітньою системою (або системою з елементами новизни) і створюють нову освітню практику»	В. Загвязінський Загвязинский В. И. Инновационные процессы в современном образовании / В. И. Загвязинский // Мир науки, культуры, образования. – 2007. – Вип.1(4). – С. 83–84. – [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: http://cyberleninka.ru/article/n/innovatsionnye-protsessy-v-sovremennom-obrazovanii
6	Авторська школа музичного профілю	«Школа новаторська, або інноваційна, зі специфічною унікальною культурою, де склалась оригінальна і достатньо ефективна система навчання і виховання, створена конкретним педагогом та розвинена його послідовниками на основі чітко сформульованої авторської концепції, суб'єктами реалізації якої стають і педагоги, і учні, досвід якої може бути використаний іншими освітніми установами»	В. Заєць Заєць В. Авторські школи в музичній педагогіці: до визначення поняття / В. Заєць // Педагогіка і технологія музичного мистецтва / Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського. – Вип. 107. – С. 228. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://knmau.com.ua/naukoviy_visnik/107/pdf/24.pdf
7	Авторська школа	«Заклад, у якому реалізуються окремі ідеї і цілісні концепції якогось педагога чи групи вчителів»	Л. Крившенко та ін. Крившенко Л. Педагогіка: учеб. / Л. П. Крившенко [и др.]; под. ред. Л. П. Крившенко. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2005. – С. 414

8	Авторська школа художньо-естетичного профілю	«Динамічна модель загальноосвітнього навчального закладу, в якому здійснюється організаційно та змістово диференційоване навчання учнів на підґрунті культурологічної парадигми освіти, синтезі знань та досвіду, відтворених в оригінальній концепції директора-автора, що реалізується в специфічному культурно-освітньому середовищі й забезпечує ефективне функціонування школи та стабільні позитивні результати її діяльності»	Г. Матвєєва Матвєєва Г. Миколаївська спеціалізована школа «Академія дитячої творчості»: шлях інноваційного розвитку / Г. Матвєєва // Рідна школа. – 2015. – №4. – С. 3–9; Г. Матвєєва. Роздуми про авторську школу / Ганна Матвєєва // Освіта України. – 2016. – №32. – С. 12
9	Авторська школа	«Інноваційний високоефективний навчально-виховний заклад, в якому апробується оригінальна авторська технологія, ідея створення якої належить педагогу-творцю або творчому колективу, та забезпечується ефективне функціонування цього закладу, підвищується результативність навчально-виховного процесу»	О. Новак Новак О. «Авторська школа»: сутність поняття, ознаки, різновиди та особливості діяльності / Ольга Новак // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2015. – Вип. 44. – С. 245
10	Авторська школа	«Складно організована, саморозвивальна виховна система, що ґрунтується на життєвому й професійному досвіді її творця – автора. <...> експериментальний навчально-виховний заклад, що має оригінальну педагогічну ідею, концепцію, яскраво виражене ядро цінностей; орієнтована на творчий пошук форм життєдіяльності, що породжує унікальність окремих сторін діяльності; у ній формується специфічна педагогічна культура; виявляються стійкі, стабільні результати у навчанні і розвитку особистості дитини»	Т. Перехрестова Перехрестова Т. Становление и развитие авторской школы как инновационной образовательной системы: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – Волгоград, 2001. – 252 с.
11	Авторська школа	«Експериментальний освітній заклад, діяльність якого будується на основі провідних психолого-педагогічних і організаційно управлінських концепцій, розроблених окремим автором або авторським колективом»	О. Петрова, О. Долганова, Е. Шарохіна Петрова О., Долганова О., Шарохіна Е. Авторские школы. Лекция №48 // О. О. Петрова. Педагогика. Конспект лекций / О. О. Петрова, О. В. Долганова, Е. В. Шарохіна. – М.: Эксмо, 2008. – С. 98. [Електрон. ресурс] – Режим доступа. – http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pedagog/konspekt/48.php
12	Авторська школа	«Експериментальний навчально-виховний заклад, діяльність якого побудована на педагогічній концепції, розробленій одним педагогом чи авторським колективом»	Ф. Петрова, А. Шуліков Петрова Ф., Шуліков А. Основные понятия и термины системы образования: словарь / Под рук. Ф. Н. Петровой и А. С. Шуликова. – Тюмень: Тюм. юрид. ин-т МВД России, 2001. – С. 4
13	Авторська школа	«Гуманістичний навчально-виховний заклад, ідея створення якого належить педагогу-творцю, який розробив і поклав в основу його діяльності власну концепцію розвитку школи, основою якої є триада «дитина – вчитель – батьки», що забезпечує ефективне функціонування і стабільні позитивні результати»	Н. Побірченко Побірченко Н. Змістовий аспект поняття «авторська школа» / Н. С. Побірченко [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_arhiv_pn_n2_2008_st_7/
14	Авторська школа	«Створений педагогом-засновником інноваційний за своєю суттю навчально-виховний заклад, у якому сформований своєрідний освітній простір та реалізується розроблена ним педагогічна концепція на основі мобілізації творчих зусиль учителів, учнів і їхніх батьків, що забезпечує школі тривале ефективне функціонування та стабільні позитивні результати»	М. Проц Проц М. Теорія і практика розвитку авторської школи в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Марта Орестівна Проц. – Івано-Франківськ, 2015. – С. 4

15	Авторська школа	«Навчально-виховний заклад, діяльність якого побудована на оригінальних (авторських) ідеях і технологіях та являє собою нову освітню практику (або взагалі, або для даних умов)»	Г. Селевко Селевко Г. Энциклопедия образовательных технологий: в 2 т. / Герман Константинович Селевко. – М.: НИИ образовательных технологий, 2006. – (Серия «Энциклопедия образовательных технологий»). – Т. 2. – 2006. – С. 583
16	Авторська школа	«Школа зі специфічною унікальною культурою, створена конкретним педагогом або його послідовником на основі чітко сформульованої авторської концепції, суб'єктами реалізації якої стають педагоги, учні та їхні батьки, що забезпечує її ефективне тривале функціонування і стабільні позитивні результати»	Т. Цирліна Цирліна Т. Авторская школа: дефиниции, типологии и тенденции развития / Т. В. Цырлина [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: http://www.rusameeduforum.com/content/ru/?task=art&article=1000713&iid=6 ; Цирліна Т. Гуманистическая авторская школа как социокультурный феномен XX века: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Татьяна Владимировна Цырлина. – Москва, 1999. – 365 с. [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: http://www.dissercat.com/content/gumanisticheskaya-avtorskaya-shkola-kak-sotsiokulturnyi-fenomen-xx-veka
17	Авторська школа	«Навчально-виховний заклад, діяльність якого заснована на інноваційній психолого-педагогічній концепції автора»	Ю. Юрчонок Юрчонок Ю. Генеза авторських шкіл в Україні (80-ті р. XX – початок XXI ст.): автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Ю. В. Юрчонок. – Полтава, 2011. – С. 1
18	Авторська школа	«Гуманістична, експериментальна навчально-виховна установа, у якій реалізується оригінальна цілісна інноваційна педагогічна система, суб'єктами діяльності якої стають педагогічний колектив, учні, батьки в тісній взаємодії, співпраці та партнерстві, що забезпечує стабільні позитивні результати й довготривале ефективне функціонування»	Ю. Юрчонок Юрчонок Ю. Генеза авторських шкіл в Україні (80-ті р. XX – початок XXI ст.): автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Ю. В. Юрчонок. – Полтава, 2011. – С. 9
19	Авторська школа	«Експериментальний навч.-вих. заклад, діяльність якого побудована на провідній психол.-пед. концепції, розробленій автором чи авторським колективом»	М. Ярмаченко Ярмаченко М. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. – К.: Педагогічна думка, 2001. – С. 14

Квантифікація. Квантифікація тексту – це специфічний вид оброблення інформації тексту, що передбачає кількісне вираження якісних ознак

предмета дослідження. Укладаємо класифікатор дослідження (див. табл. 3).

Таблиця 3

Класифікатор дослідження

№ з/п	Категорія аналізу	Одиниця аналізу (показники)	Одиниця рахунку	Автори-розробники поняття
1	«Об'єкт» (загально-освітній навчальний заклад)	Заклад	8	В. Загвязінський; Л. Крившенко та ін.; Г. Матвєєва; Н. Побірченко; М. Проц; Г. Селевко; Т. Цирліна; Ю. Юрчонок
		Експериментальний	8	Б. Бім-Бад; Г. Гаудінг; С. Гончаренко; Т. Перехрестова; О. Петрова, О. Долганова, Е. Шарохіна; Ф. Петрова, А. Шуліков; Ю. Юрчонок; М. Ярмаченко
		Інноваційний	3	В. Загвязінський, А. Закірова, Т. Строкова; В. Заєць; О. Новак
		Новаторський	2	В. Загвязінський, А. Закірова, Т. Строкова; В. Заєць
2	«Процес» (характеристика змісту діяльності)	Ідея	4	В. Загвязінський; Л. Крившенко та ін.; Т. Перехрестова; Г. Селевко
		Концепція	13	Б. Бім-Бад; Г. Гаудінг; В. Заєць; Л. Крившенко та ін.; Г. Матвєєва; Т. Перехрестова; О. Петрова, О. Долганова, Е. Шарохіна; Ф. Петрова, А. Шуліков; Н. Побірченко; М. Проц; Т. Цирліна; Ю. Юрчонок; М. Ярмаченко
		Система	6	С. Гончаренко; В. Загвязінський, А. Закірова, Т. Строкова; В. Загвязінський; В. Заєць; Т. Перехрестова; Ю. Юрчонок
		Технологія	3	В. Загвязінський; Г. Селевко; О. Новак
		Модель	1	Г. Матвєєва

3	«Результат» (характеристика продукту діяльності)	Ефективність	10	В. Загв'язінський, А. Закірова, Т. Строкова; В. Загв'язінський; В. Заєць; Г. Матвєєва; О. Новак; Т. Цирліна; М. Проц; Ю. Юрчонок
		Результативність	7	О. Новак; Ю. Юрчонок; Г. Матвєєва; Н. Побірченко; Т. Цирліна; М. Проц; Т. Перехрестова
		Технологічність	8	В. Загв'язінський; Г. Селевко; О. Новак; В. Загв'язінський, А. Закірова, Т. Строкова; В. Заєць; В. Загв'язінський; Г. Селевко; Г. Матвєєва
		Суб'єктність	3	Ю. Юрчонок; Т. Цирліна
		Гуманність	2	Н. Побірченко; Ю. Юрчонок
		Креативність	5	Т. Перехрестова; Г. Матвєєва
		Унікальність	2	Т. Перехрестова; Т. Цирліна
		Своєрідність	1	М. Проц
		Специфічність	4	В. Заєць; Т. Перехрестова; Г. Матвєєва; Т. Цирліна
		Оригінальність	6	С. Гончаренко; В. Загв'язінський, А. Закірова, Т. Строкова; В. Загв'язінський; В. Заєць; О. Новак; Т. Перехрестова
		Відсутність показників	0	Б. Бім-Бад; Г. Гаудінг; Л. Крившенко та ін.; О. Петрова, О. Долганова, Е. Шарохіна; Ф. Петрова, А. Шуліков; М. Ярмаченко

Укладаємо протокол дослідження (див. табл. 4).

Таблиця 4

Протокол дослідження

К-сть ознак	Категорія аналізу: показник	Одиниця рахунку (кількість мовних одиниць: частотний розподіл значення показника)	Значущість розподілу показника, %
1	«Об'єкт» (загальноосвітній навчальний заклад):	21	100
1.1	заклад	8	38,1
1.2	експериментальний	8	38,1
1.3	інноваційний	3	14,3
1.4	новаторський	2	9,5
2	«Процес» (характеристика змісту діяльності):	27	100
2.1	ідея	4	15
2.2	концепція	13	48
2.3	система	6	22
2.4	технологія	3	11
2.5	модель	1	4
3	«Результат» (характеристика продукту діяльності):	48	100
3.1	ефективність	10	20,8
3.2	результативність	7	14,6
3.3	технологічність	8	16,7
3.4	суб'єктність	3	6,4
3.5	гуманність	2	4,1
3.6	креативність	5	10,4
3.7	унікальність	2	4,1
3.8	своєрідність	1	2,1
3.9	специфічність	4	8,3
3.10	оригінальність	6	12,5

Інтерпретація. На цьому етапі контент-аналізу сутності поняття «авторська школа» з'ясовано таке:
Щодо критерію «об'єкт» (загальноосвітній навчальний заклад) – відсутня єдина думка про

розуміння сутності поняття, оскільки авторську школу витлумачують як «експериментальний» (38,1%), «інноваційний» (14,3%), «новаторський» (9,5%) типи закладів. Отже, більшість дослідників

(61,9%) не визначають її як окремий тип, чого меншість не сприймає (38,1%). Цей факт можна пояснити тим, що сама ідея становлення та розвитку авторської школи потребує подальших наукових розвідок. Зауважимо, що, на думку вчених (В. Загвязінський, А. Закірова, Т. Строкова) авторська школа є синонімом інноваційної, або новаторської, за типом, незважаючи на відмінності процесу моделювання змін. Варто зазначити, що вони не отожднюють її з експериментальною, а розглядають як феномен інноваційної освітньої практики, який потребує вивчення з подальшим виокремленням у самостійний тип загальноосвітнього навчального закладу, інноваційного за суттю (М. Проц, В. Заєць; О. Новак та ін.).

Стосовно поняття «процес» (характеристика змісту діяльності) також відсутня спільна думка, оскільки поняття «авторська школа» витлумачують на основі різних змістово-процесуальних характеристик, а саме: авторська «ідея» (15%), «концепція» (48%), «система» (22%), «технологія» (11%), «модель» (4%). Це можна пояснити відмінністю наукових концепцій, зумовлених специфікою предметів, мети, гіпотези й завдань дослідження, що позначилося на способі розуміння сутності поняття «авторська школа»; належністю дослідників до різних наукових шкіл, які мають власні традиції і відповідні парадигмальні настанови, що вплинуло на розроблення моделі розв'язання наукової проблеми й тлумачення поняття; рівнем розробленості ідеї у теорії і практиці, адже аналізуються наукові праці різних періодів становлення та розвитку авторських шкіл тощо.

З метою інтерпретації результатів контент-аналізу за цим критерієм перелічені показники доцільно згрупувати у два блоки, що характеризують сутність поняття на основі: а) *розуміння способу діяльності* («ідея», «концепція»), що відображає певні ціннісно-сміслові, мотиваційні, цілепокладальні тощо настанови щодо осмислення сутності, особливостей та специфіки моделювання змін в авторській школі; б) *конструювання засобів діяльності* («система», «технологія», «модель»), які забезпечують реалізацію авторського задуму.

Незважаючи на поліфункціональність поняття «авторська школа» та різні інтерпретаційні парадигми, можемо зробити такі висновки.

По-перше, більшість учених (63%) акцентують на доцільності розроблення авторської ідеї та концепції школи, що вказує на потребу осмислення способу діяльності, однак відсутнє спільне розуміння змістово-процесуальних характеристик самої концепції. Зокрема, пропонують розробляти концепції психолого-педагогічну або організаційно-управлінську (Б. Бім-Бад; О. Петрова, О. Долганова, Е. Шарохіна), психолого-педагогічну (Г. Гаудінг; Ю. Юрчонок; М. Ярмаченко), педагогічну (А. Шуліков); концепцію розвитку школи (Н. Побірченко) як управлінський інструментарій моделювання змін (стратегічний менеджмент). Це пояснює наявність різних типів

моделей та видів авторських шкіл, практичну реалізацію принципу варіативності моделювання.

По-друге, дослідники (В. Загвязінський; Л. Крившенко та ін.; Т. Перехрестова; Г. Селевко) наполягають на доцільності розроблення не тільки авторської ідеї, але й задуму. «Ідея в педагогіці, та і в соціальному розвитку взагалі, розуміється як думка про способи перетворення дійсності, про способи переходу від існуючого стану в необхідне, бажане (потрібне майбутнє), а задум трактується як уявне втілення ідеї, її інструментовка в планованій системі дій і засобів» [3]. Тому вчені обґрунтовують доцільність конструювання відповідної системи (С. Гончаренко; В. Загвязінський, А. Закірова, Т. Строкова; В. Загвязінський; В. Заєць; Т. Перехрестова; Ю. Юрчонок), технології (В. Загвязінський; Г. Селевко; О. Новак) чи моделі (Г. Матвеева).

По-третє, більшість науковців (22%), конструюючи засоби діяльності, надають перевагу розробленню системи, оскільки вона технологічна за суттю (В. Загвязінський; Г. Селевко; О. Новак), здебільшого представлена окремими структурними компонентами – підсистемами, як-от: дидактична, методична чи виховна (С. Гончаренко), виховна й навчальна (В. Загвязінський, А. Закірова, Т. Строкова; В. Заєць), виховна (Т. Перехрестова); цілісними оригінальними системами, зокрема освітньою чи загальнопедагогічною (В. Загвязінський та С. Гончаренко). Значно менше дослідників вказують на розроблення окремих технологій (11%), моделей (4%), що забезпечують інструментальну складову реалізації змін. Зауважимо, що результатом моделювання є модель, тому засобами контент-аналізу поняття «авторська школа» важко ідентифікувати характер змін (4%), оскільки можна розробляти як модель системи, так і модель технології чи методики тощо.

По-четверте, деякі вчені (37%) у визначення поняття «авторська школа» уводять тільки практичну реалізацію задуму – конструювання засобів діяльності (С. Гончаренко; А. Закірова, Т. Строкова; В. Заєць; Ю. Юрчонок; О. Новак та ін.), не акцентуючи на розробленості авторської ідеї та відповідної концепції, що розкриватимуть розуміння способу діяльності. Типи моделей та види таких авторських шкіл розробляють з «урахуванням надбань психології, педагогіки, вікової фізіології та інших наук, вітчизняного й зарубіжного педагогічного досвіду» [2], «на підґрунті культурологічної парадигми освіти, синтезі знань та досвіду» [8, с. 12], «життєвому й професійному досвіду її творця» [9] тощо. Їх становлення та розвиток здійснюється в рамках панівної парадигми; характер моделювання змін – модифікаційний. Наявність авторської ідеї та оригінальної концепції забезпечує авторській школі можливість розроблення власної філософії змін, формування нової проектної культури як чинника парадигмальних зрушень у пошуку й розробленні нової моделі вирішення конкретної проблеми в теорії і передовій педагогічній практиці; характер моделювання змін – трансформаційний. Зауважимо, що поєднання

трансформаційної та модифікаційної складових забезпечує змішаний характер (31,6%) моделювання змін (В. Загвязінський; Т. Перехрестова; Г. Селевко; В. Заєць; Г. Матвєєва; Ю. Юрчонок).

Щодо «результату» (характеристики продукту діяльності), зазначимо: у більшості визначень поняття «авторська школа» є опис очікуваного результату (68,4%), що засвідчує його смислову цілісність та прогнозовану результативність діяльності. (Поняття як форма мислення і як форма пізнання перебувають у взаємозв'язку, що створює певну систему, яка відображає предмет дослідження у його сутнісних (інваріантних) ознаках та зв'язках). Розкриваючи розуміння досліджуваного феномена цілісно, вчені уводять до визначення поняття характеристики не лише об'єкта та процесу, що відображає певний спосіб діяльності на основі процесуально-змістової характеристики, а й результату. Однак він недостатньо репрезентований дослідниками (31,6%) у понятті «авторська школа».

З метою інтерпретації результатів контент-аналізу за цим критерієм перелічені показники доцільно згрупувати у два блоки, що характеризують сутність поняття на основі: а) *продуктивності діяльності* («ефективність», «результативність», «технологічність»), яка відображає набутий досвід реалізації змін в авторській школі на основі продукту діяльності; б) *характеристику продукту діяльності* («суб'єктність», «гуманність», «креативність», «своєрідність», «специфічність», «оригінальність», «унікальність»), що характеризує здобутий результат діяльності, оскільки основним продуктом роботи є досвід інтегрованої практико-теоретичної діяльності, креативний за суттю.

За результатами проведеного контент-аналізу можемо зробити певні висновки.

Продуктивність діяльності (52,7%) характеризують такі показники: «ефективність» (20,8%) більшість авторів розкриває на основі функціонування авторської школи (достатнє, тривале, довготривале), не зазначаючи сутнісної характеристики її розвитку та саморозвитку засобами нововведень; «результативність» (14,6%) – стабільні позитивні результати навчання, виховання та розвитку учнів; «технологічність» (16,7%) – набутий досвід (нову освітню практику), що, як зазначають В. Загвязінський, А. Закірова, Т. Строкова та В. Заєць (10,5%), «може бути використана іншими освітніми закладами». Адже «будь-яка новизна потребує для себе визнання у термінах повторення й традиції» [1].

Характеристику продукту діяльності (47,3%) описують такі показники.

«Оригінальність» (12,5%), що в філософії культури є маркером «бунту проти традиції»; у психології – новизни й самобутнього характеру інтелектуальної й творчої діяльності автора, який не вдається до копіювання чи наслідування чужого досвіду, а конструює власний на основі найновіших досягнень науки й передової практики, виявляючи гнучкість мислення; в педагогіці – новизни продукту

інноваційної діяльності (оригінальна педагогічна система, технологія тощо) як засобу розв'язання виявлених проблем та суперечностей. Зауважимо: поняття «оригінальність» (інваріантна ознака; 12,5%), «своєрідність» [10] (своєрідний освітній простір; М. Проц; 2,1%), «специфічність» (специфічна педагогічна культура, культурно-освітнє середовище; Т. Перехрестова; 8,3%) та «унікальність» (4,1%), що характеризують досвід роботи авторської школи як креативний, становлять, у цьому разі, один синонімічний ряд.

«Креативність» (10,4%) яскраво виявляється в набутому досвіді інтегрованої практико-теоретичної діяльності, оскільки педагогічне проектування (прогнозування, моделювання, конструювання, програмування, планування) авторської школи описує цілісний проектний цикл – від авторської ідеї до втілення задуму, що його «обґрунтовують процеси «практизації» теоретичних розробок, заповнення гносеологічного інтервалу між теорією і практикою інтегрованою практико-теоретичною діяльністю» [4, с. 136]. Зокрема, Т. Перехрестова характеризує авторську школу як складно організовану, саморозвивальну систему з яскраво вираженим ядром цінностей, «орієнтовану на творчий пошук форм життєдіяльності, що породжує унікальність окремих сторін діяльності» [9] («унікальність» досвіду; 4,1%).

«Суб'єктність» (6,4%) передбачає реалізацію суб'єкт-суб'єктної взаємодії в авторській школі, втілення ідей співпраці та партнерства (Ю. Юрчонок), що засвідчує сформованість специфічної педагогічної культури (Т. Цирліна), гуманістично зорієнтованого закладу (Н. Побірченко; Ю. Юрчонок; «гуманність» досвіду; 4,1%).

Третій етап контент-аналізу – підсумковий

Аналітичний висновок. Метою цього етапу є змістове узагальнення результатів контент-аналізу, що передбачає формулювання науково обґрунтованих висновків на основі кількісно-якісного аналізу предмета дослідження.

Під час узагальнення результатів контент-аналізу з'ясовано:

- *перше*, авторську школу розглядають як тип експериментального загальноосвітнього навчального закладу (38,1%), інноваційного або новаторського (23,8%); решта вчених (38,1%) не визначилися, що є підставою для виокремлення авторської школи в окремий тип, оскільки вона є носієм оригінального, креативного, специфічного, унікального, своєрідного досвіду, суб'єктно та гуманно зорієнтованого (47,9%);

- *друге*, вчені акцентують на доцільності розроблення: а) авторської ідеї та відповідної концепції, що обґрунтовують спосіб діяльності (63%); б) засобів практичної реалізації задуму (37%), як-от: система, технологія, модель. Отже, технологічна логіка становлення та розвитку авторської школи передбачає моделювання змін (за критерієм новизни): а) *трансформаційного характеру*, оскільки здійснюється з відхиленням від традиційної парадигми, бо

перевага надається розробленню *способу розуміння діяльності* – авторської ідеї, концепції; б) *модифікаційного характеру*, оскільки здійснюється в рамках традиційної парадигми, бо перевага надається розробленню *засобів практичної реалізації загального задуму* – системи, технології, моделі; в) *змішаного характеру*, оскільки поєднує трансформаційну та модифікаційну складові, орієнтує на розроблення авторської ідеї, концепції та засобів реалізації задуму; більшість учених надають перевагу розробленню системи, оскільки вона технологічна за сутністю, меншість – окремі технології чи моделі;

- *третє*, авторська школа є ефективною (20,8%), технологічною (16,7%), має стабільні та позитивні результати діяльності (14,6%), оскільки *зорієнтована на розроблення конкретного продукту* (оригінального, креативного, самобутнього, своєрідного тощо), що вигідно вирізняє її з-поміж інших загальноосвітніх навчальних закладів. Цей продукт слугує засобом, з одного боку, *самоідентифікації* авторської школи, а з другого – *самореалізації* суб'єктів діяльності, є *сутнісним показником розвитку та саморозвитку їхнього інноваційного потенціалу*.

Зіставлення результатів із гіпотетичною моделлю поняття «авторська школа» уможливило такі висновки:

- *це загальноосвітній навчальний заклад* (38,1%; основа щодо виокремлення авторської школи в окремий тип, відмінний від експериментальної та інноваційної або новаторської шкіл);

- *з високим рівнем розвитку інноваційного потенціалу як необхідної передумови і результату саморозвитку його конкурентоспроможності*;

- *засобами експериментально перевіреної* (38,1%) *оригінальної* (12,5%) *авторської концепції* (48%) *моделювання педагогічної системи* (22%), *технологізованої* (16,7%) *за сутністю* (зауважимо, що система завжди є технологічною, оскільки одним із її компонентів є процесуальний, тож доцільно розробляти цілісну систему, а не одну з її складових; авторська ідея як мисленнєвий конструкт проекту змін реалізується в концепції; концепція є модельним конструктом втілення авторського задуму у практику засобами розроблення цілісної педагогічної системи, технологічної за сутністю; технологічну характеристику системи введено задля розуміння необхідності поширення кращих педагогічних практик в умовах модернізації освітньої галузі);

- *що забезпечує стабільні позитивні результати діяльності* (35,5%; результативність є складовою ефективності функціонування і розвитку школи).

Отже, ми виокремили одну з реконструкційних гіпотез, яка потребує наукового обґрунтування, а саме: авторська школа характеризується «високим рівнем розвитку інноваційного потенціалу, що є необхідною передумовою і результатом саморозвитку її конкурентоспроможності». Це й визначає наукову новизну дослідження задля подальшого уточнення сутності поняття.

Тож поняття «авторська школа» тлумачимо так: загальноосвітній навчальний заклад з високим рівнем розвитку інноваційного потенціалу як необхідної передумови і результату саморозвитку його конкурентоспроможності засобами експериментально перевіреної оригінальної авторської концепції моделювання педагогічної системи, технологізованої за суттю, що забезпечує стабільні позитивні результати діяльності.

Зважаючи на обмежений обсяг статті для розроблення окресленої проблеми, продовжимо її розглядати в подальших публікаціях.

Література

1. *Гатальська С. М.* Статус традиції як особливої реалії культури / Гатальська С. М. Філософія культури: підручник / С. М. Гатальська. – К.: Либідь, 2005. – 326 с. [Електрон. ресурс] – Режим доступу. – http://pidruchniki.com/12980108/filosofiya/status_traditsiyi_osoblivoyi_realiyi_kulturi
2. *Гончаренко С.* Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 374 с.
3. *Загвязинский В. И.* Инновационные процессы в современном образовании / В. И. Загвязинский // Мир науки, культуры, образования. – 2007. – Вип.1(4). – С. 83–84 [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/innovatsionnye-protsessy-v-sovremennom-obrazovanii>
4. *Кримський С. Б.* Запити філософських смислів / Сергій Кримський. – К.: Парапан, 2003. – 240 с. – С. 136.
5. *Мариновская О. Я.* Метод контент-анализа в педагогических исследованиях: анализ научной литературы / О. Я. Мариновская // Известия Балтийской государственной академии рыбопромыслового флота: психолого-педагогические науки (теория и методика профессионального образования). The Tidings of the Baltic State Fishing Fleet Academy; Psychological and pedagogical sciences (Theory and methods of professional education): науч. реценз. журн. / под. ред. Г. А. Бокаревой. – Калининград: Изд-во БГАРФ, 2015. – №1(31). – С. 9–17.
6. *Мариновська О.* Метод контент-аналізу в педагогічних дослідженнях: аналіз наукової літератури / Оксана Мариновська, Юрій Завалевський // Обрії. – 2014. – №2(39). – С. 17–22.
7. *Мариновська О. Я.* Сутність поняття «моніторинг у педагогічних дослідженнях» / Оксана Яківна Мариновська // Педагогічний альманах: зб. наук. пр. / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. – Херсон: РІПО, 2012. – Вип.15. – С. 222–230.
8. *Матвеева Г.* Роздуми про авторську школу / Ганна Матвеева // Освіта України. – 2016. – №32 – С. 12.
9. *Перекрестова Т. С.* Становление и развитие авторской школы как инновационной образовательной системы: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – Волгоград, 2001. – 252 с.
10. *Своєрідність* (який відзначається чимсь неповторним) характерний, специфічний, особливий (із рисами, властивими тільки йому), оригінальний, самобутній. (Словопедія: Своєрідний // Словник синонімів Полюги [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://slovopectia.org.ua/31/53409/29400.html>)

Анонси

Оксана МАРИНОВСЬКА

Сутність поняття «авторська школа»: контент-аналіз

У статті розглянуто сутність поняття «авторська школа» з метою уточнення його використання у сфері освітньої практики. Це здійснено на основі контент-аналізу за критеріями – «об'єкт»: загальноосвітній навчальний заклад; «процес»: характеристика змісту діяльності; «результат»: характеристика продукту діяльності – та відповідними показниками.

Ключові слова: авторська школа, сутнісні ознаки, контент-аналіз.

Оксана МАРИНОВСКАЯ

Сущность понятия «авторская школа»: контент-анализ

В статье рассмотрена сущность понятия «авторская школа» с целью конкретизации его использования

в области образовательной практики. Это осуществлено на основе контент-анализа критериев – «объект»: общеобразовательное учебное заведение; «процесс»: характеристика содержания деятельности; «результат»: характеристика продукта деятельности – и соответствующих показателей.

Ключевые слова: авторская школа, сущностные показатели, контент-анализ.

Oksana MARYNOVSKA

The nature of the concept «authorial school»: content analysis

The article reviews the nature of the concept of «authorial school» in order to clarify its use in educational practice using content analysis by the following criteria («object»: comprehensive educational institution, «process»: description of the content of performance, «result»: description of the product of performance) and the relevant indicators.

Keywords: authorial school, essential features, content analysis.

Початок див. на 2-й с. обкладинки

III Балтійсько-Чорноморський форум «Світанок Європи: перспективи цивілізаційного розвитку, консенсусні практики»

«Міжнародний центр Балтійсько-Чорноморських досліджень та консенсусних практик – це громадська організація Президентів, які прагнуть передати свій досвід молоді. Центр веде пошук спільних можливостей для розвитку наших країн і народів, європейської і світової спільноти», – наголосила І. Верещук.

Вітальне слово до учасників Форуму виголосила Міністр освіти і науки України **Лілія Гриневич**, яка зазначила важливість цього заходу для освітянської сфери України.

Програма Форуму стартувала з доповіді директора Національного інституту стратегічних досліджень України **Володимира Горбуліна** «Україна у глобальних вимірах сучасного світу».

Дискусію продовжили Президенти – учасники Міжнародного центру Балтійсько-Чорноморських досліджень та консенсусних практик, зосередившись на питанні системної кризи української та світової безпеки і пошуку балансу сил у новій, гібридній, реальності з метою забезпечення миру.

Другу форумну панель «Духовна єдність Європи: діалог університетів, діалог поколінь» провели ректори університетів. Її присвятили проблемі вдосконалення всебічної підготовки суб'єкта європейської життєдіяльності – людини і громадянина власної країни та Європи, пошуку шляхів формування висоморальної особисті на основі інтегрованого досвіду європейських культур. З цією метою було

розглянуто шляхи організації співпраці державних структур, політичних діячів, підприємців, діячів науки і культури, інститутів освіти і просвітництва. Учасники наголосили, що виконання окреслених завдань може бути здійснене, зокрема, на підставі реалізації ініціативи «Діалог Університетів». Було зазначено, що підвищення суспільної ролі вчителя є основним завданням у розбудові відкритого, демократичного, гуманістичного суспільства, зміцненні духовно-морального простору Європейського Дому, підготовки нових поколінь до співдружності і співпраці. На завершення Форуму було підписано спільну заяву її учасниками.

За інф. прес-служби
НПУ імені М. П. Драгоманова